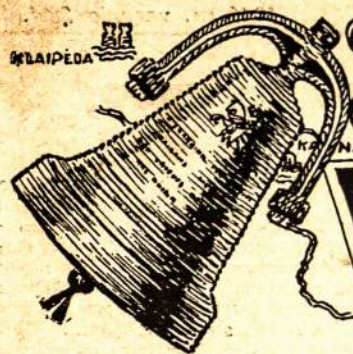

Laisvės VARPAS

LIETUVIŲ LAIKRASTIS

Nr. 4 (7)

Liubekas, 1946 m. vasario 28 d.

II metal

Pabėgėlių klausimas UNO sesijoje

El. Rooseveltienė — pabėgėlių uztarėja

Vasario 13 d. UNO pilnaities posėdyje buvo svarstytas pabėgėlių klausimas. Sovietų delegacija buvo patiekusi pasiūlymą, kad pabėgėlių lageriuose nebūtų leista jokia propaganda prieš UNO ir jos narius arba prieš pabėgėlių grizimą į jų tėvynę. Toliau sovietai reikalavo, kad pabėgėlių lagerių personalas būtų sudarytas iš tu tautybių, kurių yra pabėgėliai ir tremtiniai, gyvena lageriuose. Toliau buvo reikalaujama, kad „kvislingai, išdavikai ir karo nusikaltėliai nebūtų laikomi pabėgėliais ir tuojau būtų išduoti tiems krastams, kur jie padarė tuos nusikaltimus.“

Tokie sovietų pasiūlymai sukėlė gyvas diskusijas. Britų delegacijos vardu McNeil pasisakė už toleranciją. Propaganda, anot jo, yra sunkiai apibrėžiama sąvoka. O dėl sovietų pasiūlymo išleisti į pabėgėlių ir tremtinių lagerius priežiūros personalą ju krastu atstovus, McNeil pareiškė, kad niekas negali būti tame paciami asmenyje kaltintojas ir teisėjas. Anglija didžiulį tų didelių skaičių pabėgėlių, kuriems ji suteikė prieglaudą. Toliau McNeil priminė, kad tarp tu, kurie simtmečių bėgyje Anglijoje ieskojo prieglaudos, buvo ir Karolis Marksas. Dėl karo nusikaltėlių nubaudymo jis nurodė jau įvestąją procedūrą.

Ponia Rooseveltienė nurodė, kad esa žmoniu, kurie kovojo prieš savo krastu priesus, tačiau nepripazista tu krastu vyriausybę ir dėlto nenori grizti. Teisė kalbėti apie savo padėti lagerių gyventojams neturėtų būti atimta. Ponia Rooseveltienės kreipimasis nepazeisti žmogaus teisių ir laisvės sukėlė audringą pritarimą.

Po to, kai SSSR delegatas Visinskis ta „neribota laisvė“, apie kuria p. Roosevelt kalbėjo, pavadino „abstrakcija teze“, ir už pastarųjų metu įvykius kalte primetė tolerancijai, Naujosios Zelandijos ministeris pirmininkas Fraseris išėjo nepazeisti laisvės bandant saugotis nuo baimės sesėlio. „Ne tolerancija privedė prie karo, bet netolerancija“, pareiškė jis.

Per balsavimą sovietų pasiūlymas buvo atmestas didele balsu dauguma.

Londono spaudo praneša, kad išvietintųjų asmenų problema, perėmus ją UNO, dabar perėjo į Ekonominę ir socialinę tos organizacijos tarybą. JAV delegatas pateikė Ekonominę ir socialinę tarybą pasiūlymą, pagal kuri

Eleonora Rooseveltienė

sudaremas specialus komitetas tremtinių - D. Ps. reikalams.

Minėtas pasiūlymas remiasi UNO plenumo nutarimu, kuris numatė tarptautinę pagalbos akciją tuo reikalu ir teigia, kad komiteto svarbiausias uždavinys yra greitai ir objektyviai ištirti tremtinių ir D.Ps. problema visuose jos aspektuose ir to tyrimo duomenis pateikti antrajai tarybos sesijai. Rengdamas ta pranesimą, komitetas privalo vadovautis tais nuostatais, kuriuos suformulavo UNO plenumas. Komiteto veikloje, kaip patarėjai, dalyvaus Tarptautinio komiteto tremtinių reikalams ir UNRRA direktoriai arba jų atstovai. Komitetas galės suorganizuoti kcmisijas ir pasiusti kai kuriuos atstovus ištirti padėti vietoje. Komitetas turės teisę atsiųsti nuomonės ivairių asmenų ar institucijų, kurias pripažins šiais klausimais kompetetingas.

Komitetas privalo susirinkti Londone ne vėliau, kaip 1946 m. balandžio 1 d. Šio komiteto pranesimas bus patiekiamas visoms valstybėms prieš antrąją pirmutinę UNO sesijos dalį, numatyta 1946 m. rugsėjo 3. Si amerikiečių pasiūlymą dabar svarstanti UNO Ekonominė ir socialinė taryba.

Estijos 28 metai

Vasario 24 d. estai iskilmingai paminėjo savo didžiąją tautinę svenlę — 28-ja nepriklausomybės paskelbimo sukaktį. Estijos nepriklausomybė buvo paskelbta 1918 m. vasario 24 d., laigi, tik 8 dienomis vėliau negu Lietuvos nepriklausomybė. Ir tas reikšmingiausias estų tautos aktas buvo paskelbtas labai kritiskose ir nepalankiose salygose, panasiai, kaip ir mūsų nepriklausomybės aktas. Pasinaudodama JAV prez. Vilsono paskelbtąja tautų apsisprendimo teise, Estu tautos taryba, susirinkusi Taline, parengė ta akta, kaip karsciausiu estu tautos trokimu ir ilgų amžių siekimu issipildyma. Tačiau Estijos sirdis — Talinas grėšė vėl palekti į svetimas rankas. Prie jo 1918 m. pradžioj smarkiu tempu pradėjo artėti vokiečių kariuomenė, kuriai po 1917 m. spalio mėn. revoliucijos Rusijoje atsivėrė durys į siaurę ir į rytus. Estu tautos taryba turėjo iš Talino issikelti ir pati Nepriklausomybės deklaraciją buvo paskelbta Pärnu mieste. Tačiau to vieno paskelbimo dar neuzteko: estai dar turėjo atkaklioje kovose ginklu apginti savo teisę į laisvą ir nepriklausomą gyvenimą.

Nedidelė, vos 1,2 milijono gyventojų teturinti estu tauta ir gyvenanti klimato atvilgiu gana nepalankiose salygose, per savo nepriklausomą gyvenimą laikotarpi parodė nepaprastus administracinius ir organizacinius gabumus, pilna politini subrendima savarankiai valdyti ir nepaprastai darbštumą, bei socialinę pažangą, tvarkant savo ūkinį gyvenimą. Gerai apgalvotai ir planingai ivykdytoji žemės reforma buvo labai sveikas inasas i socialiniu klausimu sprendimą ir turėjo nepaprastai teigiamos itakos Estijos ūkinei raidai. Iš žemės ūkio produktu importo krasto, kokiu Estija buvo prieš 1914 m., ji virto žemės ūkio gaminių eksporto krastu ir pastaraisiais laikais i užsienį — Vakarų Europa isvezdavo labai žymius kiekius tu gaminių. Kartu su didžiule žemės ūkio pazanga smarkiu tempu augo ir estu pramonė, laivininkystė. Ypac estai isugdė labai reikšmingą degamojo akmens pramonę, kurios deka estams visai mažai bereikėjo iš užsienio isivežti kieta ir skysto kuro. Per nepriklausomybės laikotarpi žymiai pagerėjo: Estijos keltai, pagrozėjo miestai ir paprastos ūkininku sodybos.

Taciau bene didžiausia pažanga estu tauta padarė kultūrinę ir svietimo srityje.

Estai turėjo dvi aukstasias mokyklas: jau is seno visoj Rytu Europoj zinoma Tartu (i orpato) universiteta, kuriame ir ne vienas lietuvis yra baiges aukstuosius mokslus, ir aukstaja technikos mokykla Taline. Kaip Estijos jaunimas veržesi i moksta ir kokios palankios salygos jam buvo sudarytos to mokslo siekti, jau galima spresti is to, kad Estijoje is 332 gyventoju vienas buvo studentas. Tai, tur but, graziausia proporcija visoj Europoj. Be to, visas kraslas buvo sele nusestas tankiu viduriniuju, specialiu ir pradiniu mokyklu tinklu, kurioms buvo pristatyta moderni ir higienisku rumu. Estai turėjo didziule periodine spauda, kurios tirazai sieke iki 100.000 egzemplioru. Toki estu laikrasciai, kaip „Päevaleht“ ir „Postimees“, buvo placiai zinomi ir uz Estijos ribu. Nepriklausomybės laikais galutinai suredaguoti ir isleistas estu tautos epas „Kalevipoeg“ — estiskoji „Kalevala“ — yra reikšmingas inasas i viso pasaulio literatūra. Grozinė ir mokslinė estu literatūra taip pat suklestėjo. Tokie estu rasytojai, kaip Tamsaare, A. Gailit ir eile kitu buvo placiai zinomi ir skaitomi ir uz Estijos sienu. Estu rasytojai jau buvo tvirtai ikėle koja i pasauline literatūra, kuri iseina is vienos tautos ribu.

Ir visa ta toki grazu ir taip kūrybinga estu tautos gyvenima suardė sio karo suklestieji nelemtieji ivykiai. Ir dabar, po dideliu kanciu, estu tauta taip pat isblas-kyta, kaip ir mūsų. Apie 50.000 estu dabar gyvena Vakarinėse zonose Vokietijoje, apie 25.000 estu rado prieglauda kaimyninėje Svedijoje. Beveik visa Estijos inteligentija pasidarė tremtiniai, be namu ir tėvynės. Taciau ir tokiose netikrose salygos uzstieniuose gyvena estu tremtiniai nenuleidžia ranku ir dirba gal nel daugiau uz kitu tautu tremtinius. Mes visi cia būdami gėrimės tokiu graziu ju sustorganizavimu ir tokia grazia ju veikla, pasireiskiancia visose kultūrinio gyvenimo srityse.

Sios ju tautinės sventės proga mes nuosirdziai sveikiname savo bendro likimo biciaulius, draugiskaja estu tauta, ir linkime kitais metais sia svente svesti jau kitokiose aplinkybėse.

Elagu Eestil!

Lietuvių sveikatos sargyboj LKR Liubeko skyriaus veikla

1946 m. sausio 30 d. ivyko Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Liubeko skyriaus visuotinis metinis nariu susirinkimas, kuriam pirmininkauti buvo isrinktas adv. J. Lukosius, o sekretorium — St. Paskauskas.

LKR Liubeko skyriaus valdybos pirm. dr. K. Vysniauskas padarė atskaitini pranesima apie skyriaus veikla praėjusiais metais. Skyrius, isisteiges 1945 m. birželio 24 d., savo veikla apima Liubeko 10 lietuviu stovyklu, kuriuose gyvena per 2500 zmonių, esanciu britu Mil.Gov. 626 Det. ribose. Iki sio susirinkimo valdyba turėjusi 27 posėdžius, per kuriuos buvo svarstyta apie 220 ivairiu klausimu, buvo susaukti 4 nariu susirinkimai. Sio metu skyrius turi 174 narius. Santykiai su kitu tautu RK normalūs. Kas savaitę ivyksta Pabaltijo tautu RK pirmininku pasitarimai. Pagilinti santykiai su Liubeko Lietuviu Kcmiteu.

Liubeko skyrius ypac daug rūpinosi lietuviu kariu belaisviu reikalais, kurie praėjusia vasara buvo laikomi Schleswig-Holsteine. Daug kartu pas juos ten buvo lankytasi ir teikta jiems parama. Ju reikalui buvo iteiktas 8-to korpo stabui memorandumas. Rūpinimasis jais nenutrūko ir tuomet, kai jie 1945 m. rugsėjo 11 d. buvo isvezti i Belgija. Ju reikalais lankytasi Detmolde, rūpintasi ju islaisvinimu, tarpininkauta susirasinėjimui ir t. t.

Isteigta Motinos ir Vaiko globos sekcija. Suorganizuoti ir ivykdyti dveju mėnesiu vaiku darzeliu auklėtoju kursai, kuriuos lankė 17 klausytojai, bet baigė tik 3. Sio metu veikia 2 vaiku darzeliai: Meesen ir Grazinos stovyklose, baigiamas organizuoti trecias Artilerie kareiv. Rūpinamasi motiniu ir nesciu moteru sveikata ir jcs remiamos. Keliolikai asmenu suteiktos pinigines pasalpos, skyriaus lėšomis palaidoti du zmonės. Nuolatos lankyta ivairiose ligoninėse gulintieji ligoniai, taip pat selpti ir globoti kaliniai.

Visu Liubeko lietuviu sveikatos globa yra RK skyriaus zinicje. Sio metu 10 lietuviu stovyklu aptarnauja 4 lietuviai gydytojai: dr. K. Vysniauskas — Meesen I, Meesen VII ir Moorweg, dr. Reinys — Finken, Fischerbude, Svetaine ir Moltkestr., dr. Grusnys — Grazina ir Ramybe ir dr. Simaitis — Artilerie. Gydytoju trūkumas dar labai juntamas, nes esantieji per daug apirauti darbu. Visose stovyklose

veikia ambulatorijos, kur dirba gail. sesers arba felceriai. Be to, DP ligoninės rentgenologijos skyrius, Niendorfo sanatorija ir Artilerie ligoninė yra lietuviu vadovaujamos ir lietuviu personalo aptarnaujamos. Visi lietuviai ligoninėse gydomi nemokamai. Be minėtųju 4 gydytoju skyriaus ribose dar yra isregistruve 2 dantu gydytojos, 11 gail. seseru ir 4 felceriai.

Liubeko skyrius yra surenges du dideliu koncertus, loterija, pries Velyku sventes rengiama daiktinė loterija.

Skyrius tarpininkauja susirasti vieniems kitus. Dabar kartotokej uzregistruota 13396 asmens. Zuvusiu ir mirusiu lietuviu iregistruota 80. Kasdien paieskojimo reikalais kreipiasi 40—50 tautieciu. Iki 20% gauna teigiamus atsakymus. Liubeko mirė 7 lietuviu, gimė 20.

Per praėjusius metus skyrius turėjo 26060,31 RM pajamu ir 10899,54 RM islaidu.

Po pirmininko pranesimo Revizijos k-jos pirm. J. Juodvalkis padarė pranesima ir paskaitė revizijos protokola.

Po to buvo diskusijos, kuriose iskelta ivairiu pasiūlymu ir nauju minciu LKR Liubeko skyriaus veiklai plėsti.

Vėliau sekė rinkimai i nauja LKR Liubeko skyriaus valdyba. I ja isrinkta: dr. K. Vysniauskas, dr. J. Reinys, dr. A. Grusnys, dr. L. Simaitis ir P. Carnys. Kandidatais liko: E. Dziugienė, B. Neveravicienė, J. Mikulėnas ir kt. I Revizijos k-ja isrinkta: Bendoraitis, Didzbalis ir Juodvalkis.

Dr. K. Grinius atsiminimai

Zymusis mūsų tautos veikėjas ir politikas, buves demokratinės Lietuvos Respublikos Prezidentas dr. Kazys Grinius, kuriam sio metu gruodzio mėn. sukaks 80 metu amžiaus, sio metu gyvena Amerikieciu zonoje, Hessen-Nassau provincijoje, netoli Frankfurto a. M. Dr. K. Grinius yra parases placių savo atsiminimus, kuriu busnet 4 dideli tomai. Jau dedamos pastangos juos cia Vokietijoje isleisti. Atrodo, kad pirmojo tomo galime netrukus susilaukti.

„The Baltic Review“

Triju Pabaltijo tautu pabėgėliai Svedijoje pradėjo leisti bendra zurnala anglu kalba „The Baltic Review“ („Baltijos Apžvalga“), kurio pirmasis numeris isėjo 1945 m. gruodzio mėn. Zurnala leidžia Baltu Humanitarinė Draugija Stockholm. Jo vyr. redaktorius yra Albert V. Weger, redaktoriai: Arvo Horm, Juozas Lingis ir Andrejs Johansons, o redakcine kolegija sudaro: prof. Ants Oras, Aino Kallas, prof. H. Perlitz, prof. N. Kaasik, prof. Gustav Ränk, prof. J. Bokalders, prof. K. Straubergs, Martin Ziverts, Veronika Streleite, prof. P. Kazlauskas, Vl. Zilinskas ir doc. K. Matusevicius.

Zurnalas skirtas informuoti angliskai kalbanti pasauli apie Pabaltijo valstybiu ir tautu klausimus, apie dabartine tu tautu būkle, apie pabaltieciu kultūra, moksla, mena ir kt. Pirmasis numeris, turis 48 psl., daro labai grazu ispūdi tiek savo turiniu, tiek ir dailia forma. Pirmojo numerio turinys: Juozas Lingis davė ilgoka straipsni „Tautinis lietuviu charakteris“, prof. K. Straubergs — „Latviai“, Eerik Laid — „Estu kultūros kilmė ir amžius“, prof. N. Kaasik — „Teisinė Baltijos pabėgėliu padėtis“, istrauka is dr. F. W. Pick jau anksciau mūsų minėtiosios anglu kalba isleistos knygos apie tris Baltijos valstybes — „Baltijos klausimas ir moralinės taikos salygos“. A. V. Weger trumputė noveliė „Aukšinė apyrankė“. Toliau platoka spaudos apžvalga ir pabaigo — apie pabaltieciu organizacijas ir spauda Svedijoje.

Vasario 16 d. iskilmės Liubeko

Nepriklausomybės paskelbimo svente Liubeko lietuviai paminėjo placiai ir iskilmingai. 13 val. viscje 10-ye Liubeko lietuviu stovyklu surengti vietiniai mirėjimai. Siuose mirėjimuose kalbėjo Lietuviu Kcmite to skirti prelegentai, padare tai dienai pritaikyta pranesima — paskaita. Po to vietinės stovyklu pajėgos atliko menine programa.

15 val. kataliku ir evangeliku baznyciose iskilmingai atlaikytos pamaldos. Katalikams pamaldas laikė ir pamoksla pasakė misionierius tėvas Bruzikas.

Vakare lenku kino „Ognisko Polskie“ saleje ivyko bendras minėjimas su kviestiniais sveciais. Atsilankė Liubeko 626 Mil.Gov.Det. kcmendantas majcras Cooke, 626 Mil.Gov.Det. karininkai, ivairiu UNRRos skyriu atstovai, lenku rysiu karininkai ir kiti pareigūnai, latviu ir estu kcmitetu atstovai.

Minėjimas buvo pradėtas Liubeko Lietuviu Kcmite to pirm. rasytoju F. Kirsos paskaita, kuria paskaitė p. Zunoė. Po paskaitos Segebergio lietuviu meno pajėgos atliko koncertine programa. Dainavo A. Kalvaitytė, I. Motiekai-

tienė ir P. Kovelis. Savo ir kitu kūriniiu pasikambino prof. V. Jakubėnas. Keleta sokių pasoko Kauno teatro baletu artistai T. Babuskinaite ir S. Velbasis. Aktorė E. Dauguvietytė deklamavo Brazdzionio ir Aleksandriskio eilėrasiu.

Minėjimas baigtas Tautos ir Didziosios Britanijos Himnais.

Liubeko lietuviu gimnazija vasario 16 d. minėjo kartu su „Meesen“ stovykla. Gimnazijos dir. p. Gaurys laikė ilgėsi pranesima apie vasario 16 d. Patriotiniu eilėrasiu padeklamavo gimnazijos mokiniai. Dar kalbėjo B. Andriuskevicius.

Sventės isvakarėse „Meesen“ stovyklos scenos mėgėjai vaidino Aniceto Bucio keturiu paveikslu vaizdėli „Vycio zemėje“, rezisuota E. Dauguvietytės ir J. Kazlausko.

— Rumunijos propagandos ministeris pareiskė spaudai, jog abiem naujiems ministeriams, kurie pagal Maskvos susitarima buvo is opozicijos priimti i Grozos vyriausybę, trūksta reikiamo lojalumo.

Rytprūsiai

Po 700 metų Rytprūsių likimas vėl pasisuko kita kryptimi. Ant garsiosios kryžiuočių pilies Marienburge, kuri simtmečiai buvo vokiečių ekspansijos ir Rytus simbolis, nebeplevėsuoją vokieškoji vėliava. Rytprūsiai, ypač Rytinės jų dalies, klausimas visuomet domino lietuvių tautą. Po ano Didžiojo karo sudarant Versalio sutartį, Lietuvos delegacija buvo konkrečiai iškilusi reikalavimą i Rytinę Rytprūsį dali — ro apskrįci. Juk Rytiniai Rytprūsiai yra ne tik natūrali Lietuvos Sudavijos ir pajūrio Zemaitijos lygumų tasa, bet ir artimiausios lietuvių tautos genties — senųjų prūsų zemė, kuri tik ugrimi ir kardu atėjūnų kryžiuočių buvo užkariauta.

Rytprūsiai — tai Prėgliaus, Deimenos, Gilijos, Isros, Alnos, Aukšinės, Nemunyno, Ramintos, Sesupės, Angerupės, Lauknės, Parvės, Lujės ir kitu upių bei upelių išvagotas krastas. Niekur kitur negalima rasti tkiu graziu, tkiu skambiu, tkiu tikrai lietuvišku vietvardžiu, kaip Rytprūsiose. Ir ne tik upių ir upelių vardai, bei taip pat ežerai ir ežerėliai, kalnai ir kalneliai ir iki 1933 m. beveik visi kaimai, miesteliai ir miestai turėjo grynai lietuviškus vardus. Šie vardai juk ne iš dangaus nukrito ir ne atėjūnų tyla išgalvoti. Jie jau nuo amžių Rytprūsiose buvo prigiję ir jie aiškiausiai rodo, kad šis krastas yra buvęs lietuviškas. Visos vokiečių per pastaruosius 25 metus politiniais sumetimais sukurtis ir skleistas tariamai mokslinės teirijos, „iridancis“ „amžina Rytprūsio vokiškuma“, yra perdėm tendencingos, neturincios jokio mokslinio pagrindo. Jas geriausiai sugriaua senesniųjų vokiečių mokslininkų, prieš ana Did. kara tyrinėjusiu Rytprūsio praeiti, moksliniai darbai, kurie visi vienu balsu yra pripažinę si krasta buvus lietuviška. Pagaliau aiškiai tai rodo ir visi kiti istoriniai duomenys: kryžiuočių ordino kronikos, vėliau Prūsijos kurfürstui ir karaliui isakai, rastai, gyventojų surasirėjimai ir kt.

PRUSIJOS UZKARIAVIMAS

Beveik visa XIII amžiu užtruko kruvinos ir atkaklios kovos, kol palaiptai buvo nugalėti prūsai ir ju žemės pateko i vokiečių vienuolių kryžiuočių ordino valdžia. Ir kai 1309 m. ordino didysis magistras atsikaravė iš Italijos i Marienburgą, Prūsų žemės užkariavimas buvo lyg ir baigtas ir ordinas buvo prislinkęs ir pristatęs pilaičiu kairiajam Nemuno žemupio krante. Taciau prūsai ir po to nenurimo: jie surengė visa eile didelių sukilimų prieš ordina. Tikta aukštesnės ginklų technikos ir nenutrūkstamos pagalbos iš kitu Vakarų Europos krastu deka, ordinas pajėgė tuos sukilimus numalsinti. XIII amz. pabaigę prasidėjo ordino kovos su lietuviu, kurios truko daugiau negu 150 metų. Pagaliau 1410 m. garsiajam mūsų prie Tarnenbergo lietuviai, Vytauto Didžiojo vadovaujami, visiskai sumusė ordina ir palaužė jo militarine galia. Deja, ta pergalė nebuvo pilnai išnaudota ir ordinas nebuvo visiskai išmestas iš Rytprūsio. Pasinaudodamas lietuviu ir lenku nesutarimais, ordinas pasilikio Rytprūsio valdovu, nors jo galybė jau buvo iš pagrindu sukrėsta. Per vadin. Trylikos metų kara jis prarado visas savo vakarines žemes ir 1466 m. Torno taikos sutartimi atidavė jas Lenkijai, pats tapdamas Lenkijos karaliu vasalu. Kadangi tuomet Lenkijai atiteko ir Marienburgas, tai ordino sostinė buvo perkelta i Karaliauciu.

1525 m. paskutinysis ordino magistras Albrechtas Hohenzollernas perėjo i reformatu tikėjima ir pasidarė pasaulieciu kunigaiksciu. Tuomet ordina popiezius atskyrė nuo baznycios. 1618 m., ismirus Albrechto Hohenzollerno giminai, Rytprūsiai atiteko Brandenburgui markgrafui-kurfürstui, taip pat Hohenzollernui, ir nuo to laiko jie jau buvo nuolat

valdomi is Berlyno. 1660 m. Olyvos taikos sutartimi Brandenburgui markgrafas, kaip Rytprūsio valdytojas, atsikarė vasalystės Lenkijos karaliui, o 1701 m. kurfürstas Fridrichas III gavo Prūsijos karaliaus titula. Nuo to laiko ir buvo pradėtos visos anksčiau Brandenburgui kurfürsto valdytos žemės vadinti Prūsijos karalija, nors tikroji Prūsija sudarė visai nezymia ir nuosalia jo žemiu dali. Keliu gabii valdovu kurfürsto valdytos žemės vadinti Prūsijos karalija, nors tikroji Prūsija sudarė visai nezymia ir nuosalia jo žemiu dali. Keliu gabii valdovu kurfürsto valdytos žemės vadinti Prūsijos karalija, nors tikroji Prūsija sudarė visai nezymia ir nuosalia jo žemiu dali. Keliu gabii valdovu kurfürsto valdytos žemės vadinti Prūsijos karalija, nors tikroji Prūsija sudarė visai nezymia ir nuosalia jo žemiu dali.

RYTPRUSIU SUVOKIETINIMAS

Sis procesas ilgus amzius ejo pamazu, natūraliai, be kokio nors ypatingo plano ar spaudimo is virsaus. Tikta per pastaraji simta metu jis buvo samoningai dirbtinai paspartintas, panaudojant siam reikalui valstybines ir kultūrinės priemones.

Dar iki XVII amz. Rytinė Rytprūsio dalis buvo perdėm lietuviška. Nors ir paverges prūsus, ordinas vis delto nepajėgė ju isnaikinti ir visa gyventoju mase sudarė lietuviskieji prūsai. Lietuviu kalba tuomet Rytprūsiose skambėjo iki pacio Karaliauciaus ir dar toli uz jo. Vokieciai tuomet Rytprūsiose tebuvo daugiau valdantysis luomas: buve vienuoliai riteriai, pavirte dvarininkais, valdininkai miestuose ir dalis pirkliu. Nelaimėi, XVII ir XVIII amz. Rytprūsius nusiaubė baisios epidemijos — juodasis maras ir kitos ligės. Atsimenant tu laiku sanitarines salygas, tai istikruju buvo baisi rykštė. Rytprūsiai neteko arti pusės savo gyventojų; kai kurie rajonai visiskai istustėjo. Rytprūsio valdėvai tuomet pasikvietė žmoniu is Vakarų ir Pietvakariu Europos. Tokiu būdu i Rytprūsius atsikėlė nemaza kolnistu salbzurgieciu, bavaru, saksu, netgi is Prancūzijos tuomet persekiotu hugenotų, olandu ir kitu. Taip lietuviskasis elementas Rytprūsiose zymiai sumazėjo, o padidėjo svetimas. Taciau vis delto lietuviu Rytprūsiose, ypac arciau prie Lietuvos esanciose srityse, liko dar labai daug. Prūsijos karaliai savo isakymus leisdavo diem kalbomis: vokieciu ir lietuviu. Baznyciose ir valsčiuose daug kur buvo vartojama vien tik lietuviu kalba. Taciau gyvenimas ejo ir vokiškumo banga veržėsi tolyn i platyn. Mokyklos, spauda, tarnyba kariuomenėj, besikurianti pramonė zymiai prisidėjo prie Rytprūsio suvokietinimo.

Pagaliau praėjusiam amžiuje Prūsijos valdžia ėmėsi sistemingo vokieetinimo. Bismarcko parėdymu Rytprūsio gyventojai lietuviai turėjo suvokietinti savo pavardes, atmesdami ju galūnes. Taip is tokiu pavardziu, kaip Jurge-laitis, Grigaitis, Preiksaitis, Bertulaitis pasidarė Jurgeleit, Grigat, Preukschat, Bertuleit ir pan. 1933 m. prie valdzios vairo Vokietijoje prilipus naciams, i Rytprūsius jie ypac atkreipė dėmesi ir nuėjo dar toliau uz Bismarcka. 1935—1936 m. laikotarpyje istatymu keliu Rytprūsiose buvo pakeista net 3600 vietovardziu. (Tai paciu vokieciu statistiniai duomenys.) Tokiu būdu is Eitkūnu pasidare Eitkau, is Stalupėnu

— Ebenrode, is Pilkalnio — Schloßberg, is Lapyniu — Reuterskirch, is Silėnu — Waldheide, is Mielaukiu — Liebenfelde ir t.t.

Tokiomis drastiskomis priemonėmis buvo vokietinami Rytprūsiai todėl nenustabu, kad jie pastaruoju metu darė grynai vokiško krasto ispūdi, nors tikroji ju gyventoju sudėtis buvo gana misri. Pietinėse Rytprūsio srityse gyveno nemaza lenkisku mozūru, toliau i vakarus — kasubu, rytinėj pusėj — lietuviu. Neziūrint 700 metu gyvenimo po griežta svetima letena lietuviybė Rytprūsiose vis dar teberusėjo. Iki pat sio kara Tilzėje du kartu per savaitę ejo lietuviskas Rytprūsio lietuviams skirtas laikrastis „Naujasis Tilzės Keleivis“, veikė kelios lietuviu organizacijos, ypac reiksminga Tilzės Giedotju draugija. Apskritai, dar daug kur Rytprūsiose buvo lietuvisku saleliu, kur žmonės tebekalbėjo lietuviskai. Ypac nuostabiai graziai kai kur lietuviu kalba isliko nuosalesnėse vietose, kaip, pav., Kursiu mariu pakrasyčiose, apie Nemunyna, Labguvos apskrityje.

RYTPRUSIU DUOKLĖ LIETUVISKAI KULTURAI

XVI amz. prasidėjus reformacijai, ne kas kitas, o Karaliaucius tapo sviesos centru ne tik Rytprūsiam, bet ir visai Lietuvai. I Karaliauciaus mokyklas mokyti vyko daug jaunuoliu is visos Lietuvos. Karaliauciaus universitetas mums davė pirmuosius mūsų rasytojus. Ne kur kitur, o Karaliauciuje buvo XVI amz. isleista ir pati pirmoji lietuviska knyga — Mazvydo „Katekismusa Prasti Zadzei“. Vėliau Rytprūsiose, Tolminkiemyje, pragydo ir pirmasis mūsų didis poetas Kr. Donelaitis, sukūręs isgarsėjusius „Metus“. Dar vėliau tuose pat Rytprūsiose pasirodė ir pats pirmasis lietuviskas laikrastis: Prickaus Kelio. „Nusidavimai apie evangelijos prasiplatima tarp zydu ir pagonu.“ Rytprūsio mokslininkai lietuviui pirmieji susidomėjo lietuviu kalba, rengė jos zodynus, leido gramatikas ir supazindino viso pasaulio filologus su graziaja mūsų kalba. Lietuviu Tautos Atgimimo metu sviesa ir laisvas lietuviskas spausdintas zodis i Lietuvą sklido taip pat is Rytprūsio: „Ausra“, „Varpas“, „Tėvynės Sargas“ ir kiti laikrasciai, leidiniai ir knygos gimė Karaliauciuje, Tilzėje, Ragainėje ir per siena slapta keliavo i Lietuvą. Didis mūsų rasytojas Vidūnas savo rastais, sukurtais Rytprūsiose, davė dideli inasa i mūsų kultūra.

RYTPRUSIAI DABAR

Siuo metu Rytprūsiai yra padalinti i dvi dalis. Jis dalanti linija prasideda netcli mūsų miestelio Vistycio, Vilkaviskio apskr., vadinamcjo Suvalku trikampio smaigaliu ir eina i pietus nuo Galdapės, i siaure nuo Angerburgo, pro pat Gerduva, i pietus nuo Prūsų Eiluvos, Sintu, prie pat Braunsbergo ji pasiekia Aistmares (Frisches Haff) ir kityje siu mariu pusėje atkerta beveik visa Neringos ilgaji smaigali. I rytus nuo sios linijos esancia Rytprūsio dali su Karaliauciaus, Isrucio, Gumbinės, Tilzės, Ragainės, Gerduvos, Pr. Eiluvos, Tep-luvos, Piluvos, Labguvos, Vėluvos, Kranto ir kitais miestais Sovietu Sajunga prisijungė prie savo milziniskos imperijos. O Vakarine Rytprūsio dalis dabar yra prijungta prie Lenkijos.

Anksčiau kai kurioj užsienio spaudoj buvo spėjiojimu, kad Rytinė Rytprūsio dalis greiciausiai būsianti prijungta prie Lietuvos TSR. Taciau, kaip rinkimai i Auksciausiaja TSRS Taryba parodė, sie spėjiojimai nepasitvirtino. Rytiniai Rytprūsiai prijungti tiesiog prie Rusijos Tarybinu Soc. Respubliku Federacijos — RTSRF. Tokiu būdu Rytiniai Rytprūsiai teoretiniai sudaro lyg kokia RTSRF kolonija.

Rytinės Rytprūsio dalies klausimas buvo svarstytas i Potsdamo konferencijoje, bet nebuvo pasiekta galutinio sprendimo. Konferencijos komunikate pasakyta, kad JAV ir Didz. Britanija paremsiancios Sov. Sajungos pretenzijas i sia sriti Taikos konferencijoje.

B. ALMANTAS

A. a. dr. L. Natkus-Natkevičius

Praėjusi rudeni Pietu Vokietijoje mirė žinomas mūsų visuomenės veikėjas ir diplomatas dr. Ladas Natkus-Natkevičius, buvęs paskutinis Nepriklausomos Lietuvos pasiuntinys ir igaliotas ministras Maskvoje. Sunkios tremtinio gyvenimo sąlygos, kancija dėl Tėvynės likimo iš mūsų tarpo pradėjo skinti ir ne tokio jau seno amžiaus žmones.

A. a. dr. Ladas Natkus gimė apie 1891 m. Vilkaviskio apskr., ūkininko šeimoje. Mokėsi Vilkaviskio gimnazijoje, po to studijavo viename Rusijos universitete. Ano Didžiojo karo metu buvo mobilizuotas, baigė karo mokyklą ir karininku tarnavęs senojojo carinio rusų armijoje. Po Rusijos revoliucijos Ladas Natkus grįžo į Lietuvą ir čia tuojau įstojo savanoriu į besikuriantį Lietuvos kariuomenę, turėdamas jau kapitono laipsnį. Kovoms kiek apimtus, velionis dirbo Vyr. Stabo Spaudos skyriuje, kartu uoliai dalyvaudamas visuomeniniame gyvenime. 1920 m. jis išrenkamas į Steigiamąjį Seimą valstiečių liaudininkų frakcijos atstovu. Seime jis pasižymi savo judrumu, energingumu ir dideliu patriotizmu. Kai 1920 m. rudenį Lietuvai pradeda grėsti naujas pavojus, kai lenkų gen. Żeligowski pagrobia Rytų Lietuvą su sostine Vilniumi ir bando veržtis toliau, L. Natkus pirmasis meta mintį vėl visiems Lietuvos vyrams griebtis ginklų ir visomis jėgomis priešintis. Kap. L. Natkus pradeda organizuoti naują viskam pasiryžusių savanorių raitelių pulką. Taip gimsta vėliau toks išgarsėjęs mūsų saunio drągūnų „Geležinio Vilko“ pulkas. Velionio mestas sūkus Lietuvos jaunime rado gyvo atgarsio. I „Geležinio Vilko“ pradėjo plaukti ne tik patricingasis kaimo jaunimas, bet ir daug moksleivių ir menininkų, tarp

ju ir a. a. poetas Kazys Binkis, sukures mums gražų „Geležinio Vilko marsą“. Visos tos pastangos nelieka be rezultato: lenkų veržimasis ne tik sulaikomas, bet nemazos ju jėgos visai sumusamos.

Kariuomenė velionis L. Natkus tarnauja iki 1928 m. Iš jos į atsargą jis pasitraukia pulkininko leitenanto laipsny ir išvyksta į Paryžių studijuoti teisės mokslu. Po kelerių metų jis baigia Sorbonos universitetą ir, apgynęs disertaciją, gauna teisių daktaro laipsnį. Tuojau po to jis pereina diplomatinę tarnybą: dirba Lietuvos pasiuntinybėje Paryžiuje iš pradžių sekretoriumi, o vėliau ilga metu eile — patarėju. 1938 m. ilgamečiam Lietuvos pasiuntiniui Maskvoje Jurgiui Baltrušaičiui pasitraukus iš tos vietos, į ją paskiriamas dr. L. Natkus. Velionis ypač buvo nepaprastai jautrus visoms mūsų politinėms problemoms, susijusioms su tarptautine politika. Ir kaip tik jam teko betarpiškai pergyventi visus tuos tragikusius mūsų tautai ir valstybei 1939—1940 m. momentus. Jis iš anksciau daug ką buvo numatęs ir jau 1938 m. pabaigoje perspėdinėjo tuometinius Lietuvos valdžios vadovus, kad būdėtų ir rengtųsi visokiems galimūmams. Deja, ne visur ir jo pranešimus buvo atkreiptas reikiamas dėmesys. Visa ta laikotarpis, visa ivykusių eiga ir ju užkulisius velionis stengėsi nusiųsti savo pradėtuosius rasyti atsiminimus. Kazin ar juos pabaigė ir kur jie dabar yra? Tai būtų buvę labai reikšmingi atsiminimai.

Dr. L. Natkui nuėjus į kapus, mes netekome nuosirdaus patrioto, gilaus demokrato, gausaus diplomato, placios erudicijos žmogaus. Tebūna jam lengva svetima žemė!

B. A.

„Tėvynės Garsu“ meno ansamblis

Haffkrugas yra zveju kaimelis prie Liubeko ilarkės pakrastio. Ilankoje už sesių kilometrų apvirto du didžiuliai laivai, kuriais vežta keletas tūkstančių iš koncentracijos stovyklų. Laimingiesni iš jų, skendant laivams, pasiekė krantą ir anglų kariuomenės buvo apgyvendinti šio pajūrio kaimeliuose. Lietuvių stovykla greit išaugo į tūkstanties žmonių bendruomenę kuris dabar tėra like 250.

Santykiai su angliais geri ir nuosirdūs; tai ne dirbtiniai „susitarinimo“ santykiai, o atsięti realiu darbu ir geru lietuvių sugyvenimu. Stovyklai vadovauja Fab. Neveravičius (rasytojas). Stovyklėje judriai suksai spaudos darbuotojai, rasytojas J. Krūminas vadovaujami, kurių spausdiniai jau plačiai žinomi; dažnai rengiamos paskaitos, mokomasi sferių kurse.

Čia pradėjo organizuoti Bernotas, neturėdamas nei gaidų, nei prityrusių choristų. Vėliau muzikas Banaitis, sutikęs senąjį chorvedžiū, perėmė choro vadovavimą. Netrukus pasirodė pirmieji vaisiai — koncertas, kuris visiems patiko. Kilo sumanymas pagal Vilniaus Filh. Liaudies Ansamblių parūsti lietuviška vaizdėlį. J. Krūminas parė „Pabaigtuves“, kurios su pasisekimu daugelyje vietų buvo rodomos. Pasiekęs neblogą rezultatą ir toli išaugęs stovykliniu ribų ir choro rėmu, choras nutarė pasirinkti „Tėvynės Garsu“ meno ansamblio vardą, prisimenant mūsų radifono okupacijos metu visu lietuvių mėgiames ir palaikusias tautines tradicijas to paties pavadinimo transliacijas.

Muz. Banaitis, kiles iš Tilzės, buvo Tilzės lietuvių bažnyčios vargoninkas. Studijavo Kauno ir Vilniaus konservatorijose, kartu lankydamas ir universitetą. Paskutiniu metu buvo Vilniaus operos jaun. akomponiatorium ir studijavo dirigavimą Vilniaus muz. mokykloje J. Kacinsko dirigavimo klasėje.

Ansamblio rezisierius — Kauno Did. Teatro artistas ir radifono bendradarbis Kazys Gandrimas.

Tautiniu sokių grupei iš pradžių vadovavo p. Kviecinskaitė, D. Nasvytytės studijos mokinė dažnai paivainiusi savo sokiais vakarų programa. Ja vėliau pakeitė Dumcietė-Breikmanierė, pati buvusi Vilniaus Filh. Liaudies Ansamblio dalyvė.

Vasario 15 d. ansamblis dalyvavo Hamburgo radifono transliacijoje lietuviskoms liaudies dainoms. Pradant darba, niekas iš dalyvių negalvojo, kad koncertas „visam pasauliui“. Būdinga, kad radifono muzikiniai ekspertai ne tik su susidomėjimu išklausė choro dainas, bet nepagalėjo ir pagyrimu. Ansamblis gavo naują pakvietimą idainuoti dar daugiau lietuviskų dainų. Dr. Hübner, radifono muzikos redaktorius ir liaudies muzikos žinovas-tautosakininkas, pareiškė savo nusteibimą liet. dainų gražumu ir nuotaikingumu, pasiūlydamas šias dainas kiek galima daugiau išpopuliarinti.

HAFFKRUGIETIS

Lietuviskos dainos per Hamburgo radiją

Vasario 15 d. — Nepriklausomybės šventės išvakarėse — per Hamburgo radiją valandėlėje, pavadintoje „Europos tautų muzika“, dainuotos lietuviskios dainos: „As išdainuosiu visas dainėles“, „Tu vilkeli“, „Vai kur nuzeiglusiu“, „Leiskit ir tėvyne“ ir kt.

Pirmiasis tris dainas idainavo Haffkrugo „Tėvynės Garsu“ meno ansamblis, dirig. V. Banaicio. Dainos, nežiūrint nepalankių akustinių sąlygų, skambėjo visai darniai. „Vai kur nuzeiglusiu“ dainavo baritonas Mazeika. Si plokstėlė pagaminta dar Kauno Radifone. Bene labiausiai pavyko vyrų choro su solistu P. Koveliumi atlikta daina „Leiskit ir tėvyne“.

Zinios iš Tėvynės Vilniaus radijo pranešimai

Vilniaus Valstybiniam Universitetui paskaitas skaita šie asmenys: Istorijos filosofijos fakultete: V. Mykolaitis-Putinas, Kostas Korsakas, Juozas Balcikonis, Ign. Jonynas, Br. Untulis, Paulius Galaunė, Jonas Lauzikas, Juozas Ziugzas, Juozas Baldzius, J. Vabalas-Gudaitis, prof. Sezemanas, dr. Karsavinas; Gamtos fakultete: Jonas Dagys, Kazys Biliukas, Kazys Slezevicius, Tadas Ivanauskas, Jonas Dalinkevicius, Mykolas Kaveckas, Stepas Jankauskas; Medicinos f-te: Jonas Kairiūkštis, Pranas Sivickas, Stasys Cepulis, Jonas Sopauskas, Vyt. Girdzijauskas ir kt.; Fizikos-matematikos f-te: Zigmas Zemaitis, Paulius Slavėnas, Petras Katilius, Pov. Brazdžiūnas; Teisų f-te: Aug. Janulaitis, Kazys Salkauskas, Konstantinas Jablonskis, Povilas Pakarklis; Ekonomijos f-te: Petras Salcius, Dzidas Budrys, Jonas Bucas; Chemijos f-te: Juozas Matulis, Kazys Dauksa ir kt.

Kauno Valstybiniam Universitetui esą 1800 studentų (1941 m. buvo 3200). Medicinos f-te esą 1200 studentų, kurių 77% moterų. Toliau seka technikos ir kiti fakultetai. Vokiečiai pagrobė ir sunaikinę daugiau negu 75% universiteto turto. Universiteto rektorium esąs prof. A. Purėnas. Universiteto mokomajai personala sudara šie asmenys: profesoriai: Aug. Janulaitis (Istorijos-filologijos f-to dekanas), J. Indriūnas (Technikos f-to dek.), V. Lasas (Medicinos f-to dek.), doc. A. Bistras (Statybos f-to dek.), Profesoriai: V. Mosinskas, J. Kupcinskis, Abraitis, Janickas, K. Barsauskas, Br. Sidaravičius, V. Vaičiūnas (1945 m. pabaigoje mires), K. Slezevicius, Pr. Mazylys, J. Sopauskas, J. Dalinkevicius, Grybauskas; docantai: St. Stulginskis, inž. A. Graurokas, Ratautas, Deksnys, Ricardas Mironas, J. Vidmantas, L. Kaulakis, C. Vabalevicius; mokslu kandidatas M. Banevicius; vyresnieji dėstytojai: J. Stanaitis, J. Kaunas, L. Gastila, Mingaudas, N. Milenskis, Kl. Labanauskas, T. Siurkus, J. Mikuckas, L. Kumpikas, St. Vasauskas, Barzda, Kuprys, Scesnulevicius, P. Kankulevicius, A. Rozenbliumas, V. Zubovas, Steiblys.

Vilniaus Meno Akademijoje profesorijauja: Petras Aleksandravičius, J. Mikėnas, Vienožinskis ir kt.

— Karas Vilniuje sužalojo ir sugriovė 160 vertingų pastatų. Kaunas, palyginti, mažai nukentėjęs: visiskai sunagrodintas Fizikos-Chemijos institutas Linksmakalny, Automatinės telefonų stoties rūmai, visiskai sunaikinti geležinkelio stoties pastatai, apgriauti kai kurie Sancių fabrikai ir „Maisto“ f-kas Aleksote, gerokai apdegusi Vilijampolė. Iš kitų Lietuvos miestų daugiausiai nukentėjo Biržai, Joniskis, Raseiniai, Vilkaviskis, Svencionys. Birzuose, pav., esą sunaikinta per 70% visu pastatų. Toks pats vaizdas esąs ir Alytuje. Siauliu tik pakrasti išliks. O Svencionyse iš viso tik keli namai teliks. Panasūs vaizdai Marijampolėje ir Vilkavisky.

— Lietuvoje isteigtas dar vienas naujas komisariatas — techninės kultūros reikalams. Kokia techninė kultūra šis komisariatas rūpinis, nėra aišku. Liaudies komisaru paskirtas kaskoks Vladas Aleknavičius, Kazio sūnus.

— Vidaus laivininkystei Nemune vadovauja inž. Cernobricov ir inž. Proskuriakov. 1945 m. Nemune plaukioje „Maksim Gorkij“, „Cerniakovskij“ ir dar vienas nedidelis garlaivis vilkikas.

— Kaune veikianti operetė, kurios direktoriumi esąs V. Bruckus, o rezisierium — St. Čaikauskas.

— Vilniuje prie Sanitarinės Valdybos surengti trijų mėnesių sanitarinio paruošimo kursai. Kursų vadovas yra gyd. Kviklys.

Lyg suduzusio laivo igula...

(Laiskas is Berlyno)

Mazai gal kas betikėjo, kad Berlyne is viso yra like lietuvii. Ju liko, taciau tik saujelė. Kelias desimty pavardziu, kurios zinomos, dar simtas kitas tokiu, kurie gyvena nezino muose plataus miesto pakrasciuose — tai ir viskas. Jokio lietuvisko centro cia seniai nebėra. Berlynas — kadaise Lietuviu Sajungos vyriausioji būstinė, o dabar cia nėra jokio skyrtaus, jokio kmiteto ar ko panašaus.

TEN, KUR LIETUVIU BUTA...

Namai Charlottenburge. Kanto g-vė 141, kur kadaise buvo Lietuviu Sajunga, kur diena is dienos simtai be tėvyrės ir benamiu tautieciu, vckieciu ujami ir fronto bei bombu grasinami, rasdavo parama, patarimai, pagunda, dar tebesto vi, tik maza garata siucs namus tepalietė.

Netrukus po to, kai visa miesta užėmė Raudonoji armija (1945 gegužės 2) is buv. Sajungos būstinės balkno buvo iskista raudna vėliava: ten isikurė tam tikros paskirties sovietinė karinė komanda. Reikia pastebėti, kad Raudonajai armijai užėmus Berlyną, visas miestas skerdėjo is pradžiu baltose, paskui baltose ir raudcrose, paskiau vien tik raudcrose vėliavose. Vėliau vėliavos dingo. Vėliau vaizdas pasikeitė, kai liepos pradžioje is Berlyna atzygiavo ir kitu sajungiriu kariuomeniu daliniai ir kai miestas buvo padalintas zonomis. Charterburgas atiteko britams. Sajungos būstinė dabar gyvena svetimi, privatūs asmens.

Is lckalu, kur kadaise daug lietuviu lankydavsi, beliko tik keli („Rexy“, Klausener ir keli kiti). Berchardto svetairė iscėgė jau po kapituliacijos, Krarzleris Kurfürstendamme — dar anksčiau. Nebėra nei Hilbricho, nei Marquardo kaviriu. Nebėra nei Edeno, nei Medvedo. Kavirėlė prie Sajungos, Kanto g-vė, islikusi, bet kje, kaip ir kitose — salta, nejauku, o pupeliu kaves pucdukas-6 markės. Viesbuciu Berlyne visai maza teliko. Vienintėlis Kurfürstendamme „Hotel am Zoo“ pavestas britu kariniams reikalam (karo korespondentams ir pan.). „Christliches Hospiz“ Mittelstrasseje, tas, kur lietuviai menininkai mielai gyvendavo, virsutiriai aukstai grataru isgriau-ti, o apacicje veikia jaunimo raudonasis klubas. Tai rodo didelės lentos rusu ir vokieciu kalbcmis.

Ten, kur vykdavo lietuviskos pamaldos, nieko nebėra, griuvėsiai. Taciau Berlyne isliko vienas lietuvis dvasiskis.

LIETUVIU NUOSTOLIAI

Būtu galima trumpai pasakyti: nukentėjo visi, kurie liko. Vieni vienai, kiti — kitaip, o dar kiti ir gyvybės neteko. Pagal provizerinius duomenis, per kvas Berlyne zuvo 27 lietuviu. Keli buvo sunkiai ar lengviau suzeisti. Liūdnas jaunos tautietės Laimos V-nės likimas. Savo bute Herderstraseje per Berlyno kvas sunkiai suzeista i koja, ji guli dabar jau 8-tas mėnuo ligoninėje be saviskiu. Kitai lietuvaitei buvo persauta ranka, bet ji jau pasveiko. Sveikatos daugiau ar maziau beveik visi neteko. Daugelis buvo apiplėsti. Cia reikia iterpti, kad daug kur plėšikavimuose, ypac tučiau po kapituliacijos, masiniai dalyvavo patys vokieciai, apiplėdami ne tik svetimaucius, bet ir vienas kita. Tokia jau vokieciu konsenkvencija: kol galėjo, plėšė svetimus krastus, o paskiau pas save namie...

Yra lietuviu, nukentėjusių ir kitokių būdu. Is likusių po kapituliacijos Berlyno lietuviu kai kurie ivairiais laikais isvyko is Berlyno ivairiomis kryptimis. Tu, kurie dar liko Berlyne, ateitis taip pat neaiski.

Lietuviai po kapituliacijos Berlyne pasijuto esa lyg kokie robinzonai svetimoje salcje. Po poros mėnesiu izgyviavo dar ir angli bei amerikieciu kariuomenės daliniai, o dar vėliau — ir

prancūzu. Berlynas pasidarė miestu, kuri tvarko keturios okupacinės valstybės, ir kai kuriais atzvilgiais turi lyg salos pobūdį. Berlynieciai liko visai atskirti nuo pasaulio. Ypac su vakarirėmis zonomis ilgai nebuvo pasto ir kitkio susisiekiimo. Berlyno lietuviai ilgus mėnesius visai nieko nezincio, kas darosi Vakarų Vckietijoje, kur spėjcm, kad yra simtai tūkstančiu mūsų tautieciu. Kaip jie pergyveno paskutines karo dienas, kiek ju gyvu liko? Kokie ju sartykiai su anglais, amerikieciais ir prancūzais. Nors Berlyne pradėjo atsirasti viso daugiau ir daugiau laikrasciu ir ziniu is viso pasaulio, bet apie savo tautiecius Vakaruose — niekur nė zcdelio. Antra vertus, nors mes ir esame arčiau Lietuvos, negu tautieciai Vakaruse, bet is tėvyrės suzincme tik menkas nuctrupas. Tik tckioj izcliacijj atsidurs, zmcgus skaudziausiai pajunti rysio nebuvima su savo kamieniu. O dar aplinkuma!

Tik labai pamazu migla prasiskleidė ir labai nudziugcme, kai pradėjme gauti viena kita laiska, net laikrasti, kai suzincjome tokiu dalyku, kuriais jau buvcme atrpate tikėti. Tiesa, tebesame robinzoniska salelė, bet jau turime sioki tcki rysi su pasauliu. Jauciamės taip, lyg suduzusio laivo igulos likusiai horizonte isvyde kranta.

VIKTORAS GIRLANDA

Berlynas, 1946 vasario 2 d.

„Rankos paspaudimas“

„Käesurve“ („Rankos paspaudimas“) — taip vadirasi eilėrasciu knyga, kuria praėjusiu metu pabaigoje isleido siuo metu Bad Segeberge gyvenas estu poetas ir kritikas Aleksis Rannit.

Knyga estu spaudos buvo labai siltai sutikta. Taip, pav., Göttingene iseinas estu laikrasti „Eesti Teated“ („Estu Ziniuos“) si eilėrasciu rinkini laiko ne tik pirmuciu estu grozinės literatūros veikalu, isėjusiu po Vokietijos kapituliacijos, bet ir vienu geriausiu eilėrasciu rinkiniu estu poezijoje bendrai. Savo filosofiniai lyriniu charakteriu knyga panasi i Paul Valéry eilėrascius.

Mums ji juo idcmiau, kad didelė sios knygos dalis yra paskirta Lietuvai, kurios senu mylėtoju A. Rannit mes jau senai zinome. Eilėrasciu ciklo apie Lietuvą, ju tarpe du trioletai, tematikon ieina Nemunas, Nida, Lietuvos kryziai, keturios lietuvaits — pavasario, vasaros, rudens, ziemos. Ciklo paskutiniame eilėrasty „Leedu“ („Lietuva“), kuris dramatiniai pesimistinio pobūdžio, sakoma:

„Ne. Netikiu as. Dar nėra mirusi.

Nemirs niekuomet tavo siela.“

Tai jau nebe pirmas A. Rannit spaudos darbas, kurio puslapiuose randame Lietuvą. Isversdamas estu kalbon K. Binkio „Atzalyna“, Santvaro „Zvejus“ ir P. Vaiciūno „Prisikėlima“, jis supazindino estu visuomene su lietuviskaja drama. Poeto iniciatyvos dėka „Atzaly-nas“ ir „Zvejai“ buvo pastatyti „Tööliteater“ teatre, o „Prisikėlimas“ — „Estonia“ teatre, Taline. Poetas buvo daugiau negu ipusėjęs ruosti lietuviu poezijos antologija estu kalba, taciau karo ivykiai jam sutrukde si darba užbaigti. Per juos zuve ir rankrasciai. Apie lietuviu kultūrinį gyvenima jis yra daug rases estu, latviu, sucmiu ir vokieciu spaudoje. Estu spaudoje yra tilpe per 100 straipsniu.

A. Rannit idėja: meninis ir literatūrinis lietuviu ir estu tautu bendrabarbiavimas ir per ji galima glaudesnė abiejų tautų draugystė. Kaip tenka girdėti, poetas manas ir toliau, kad ir svetur, sia linkme dirbti.

Lietuviai džiaugsmingai sutinka „Käesurve“, kurios silimos taip didelė dalis skirta Lietuvai A. S.

J. ALEKSANDRISKIS-AISTIS

Du Sonetai

Eini tu

Eini tu nuverglą — nenugalėta,
Nulūžusi tiklatai — nenustimins,
Zinodama tiklatai, kad tavo veida lėta
Nelaimės aukstina, vargai dabina...

Ir niekas niekad negalės pazemint
Turtingos sielvarto ir nargo lobiaus
Ir neparaus, graziai nulinkes zemėn,
Is gėdos veidas, isbales kaip drobė.

Vis asaru, maldos, nusilenkimo
Is pavergtos, pazemintos tiklės,
Bet tu, užgrūdinta ziaurais likimo,

Gera! zinai savo jėgas ir vertę —
Ne siandien juk tave palenkė norėjo
Ir ne nuo vakar nusilenkti vertė...

Grenoblis, 1942. 7. 12.

Kaunas

Aleksoto slaituos nuliudusios liepos
Alsiziūri i Neri ir Nemuna sraunu;
Kresna katedra — galingai pasistiepus,
Tarsi keltu is klonio viena visa Kauna.

Ten senamiescio lieknuju bokstu rinkinė,
Issiskyre is būrto lieknį Karmelitai,
Virsum prielptaukos iditiska krantinė
Ir stogai, zalumynai nuo upės ik kutai.

Ar nūnai ten varge didziuju didziausiam
Pasiliks ten akmuo ant akmens? — vis
(klausiam

Ir su nerimo apmauda ziūrim i toli —

Panasiai anlai Vytautas zūstanti broli
Ir liepsnojanti Kauna is tolo stebėjo —
Ir negalim padėt, kaip ir jis negalėjo..

Villefranche-sur-Mer, 1945. 1. 31.

Liubekas... blogas miestas

1829 m. keliaudamas po Europą, jūra i Liubeką atvyko didis mūsų poetas Adomas Mickevicius. Gausus senienomis Hanzas miestas — Liubekas poetui is pradžiu patikes. Per tas kelias 1829 m. Kalėdu dienas cia jis net spėjęs susibiciulianti su keletu Holsteino sturmanu. Taciau gruodzio 27 d. vakara, staiga užgesus miesto zibintams, vienoje siauroje viduramziskoje Liubeko gatvėje Mickevicui užpuole plėšikai ir pagrobe is jo auksini laikrodi ir auksine papirosine. Po tokio nuotykiu poetas nebenorėjęs ne vienos dienos ilgiau Liubeko pasilikti. Kita ryta pasto karieta jis isvykes toliau. Isvykdamas pareiskes:

— Blogas miestas tas Liubekas!

1932 m. gruodzio 16 d. i Liubeką mitinguoti atvyko Adolfas Hitleris, tuomet jau stiprios NSDAP fiureris. Taciau liubekiskiai buvo gerokai kairūs ir nacių nemėgo. Todėl ir Liubeko naciai niekur mieste negavo didesnės salės tam savo susirinkimui. Noromis nenoromis Hitleris buvo priverstas vaziuoti i Schwar-tau ir ten vienoje pasiūrėje sakyti savo agitacinę kalbą. Taciau tuo visa istorija dar nepasibaigė. Pradėjus Hitleriui kalbėti, kazkas nutraukė elektros laidus: visa pasiūrė paskendo tamsoje ir fiureris nebegalėjo baigti kalbos. Kita diena isvaziuodamas Hitleris savo partieciams pareiskes:

— Schlechte Stadt, ich werde das nie vergessen!

Apnuoginti „virszmogiai“

Jau ketvirtas mėnuo, kai vyksta Niurnberge karo nusikaltėlių byla. Spėjama, kad ji užsities iki s. m. gegužės mėn. Si byla tai novum tarptautinėj teisėj. Karo nusikaltėliai pirma karta istorijoje pasodinti kaltinamųjų suolan. Pasodinti, nevien todėl, kad visu grieztumu nubaustu už antrojo pasaulinio karo pradėjimą, bet todėl, kad is viso kara pasmerktu ir kaipo teiki isjungtu is žmonijos bendruomenės tarpo. Tuo pozicijai Niurnbergo byla reikia laikyti byla istorijai, būsimoms kartoms. Dėl to ji privalo būti pagrįsta svariais įrodymais, kad ateities kartos jėje nerastu vienkartinio, momento reikalams tendencingai pritaikinto teisingumo.

Tas didžiulis atsakingumas jausti nevien is parucsimu, bet ir is jcs ligislicinės eigos. Byla rucsusics valstybės idėjo labai daug pastangu ir krucpstaus sisteminio darbo. Toks medziasgcsirdckumerktu suteikimas yra inpo: uojantis.

24 Niurnbergo kaltinamieji, tai autcriai ne tik artcjc pasaulinio karo, bet ir to „naujosics Eurpcs“ režimo, kuris visai buvo parucstas ir mcderriscs karo technikes tctalirėmis priemcrėmis siektas igyvindinti visam kontinente, kad vckieciu tautai, kaip „herrcnvolku“ — ponu tautai patikrintu priderama gyvenimo erdve kitu tautu saskaiten. Tiesia, kaltinamųjų suole čia grynai vokiuku tccrijų ikvcpjo — paties Führerio, rėra tu tccrijų svarbiausio realizatoriaus, Gestapo kūrėjo Himlerio, rėra tu tccrijų populiariatoriaus, padariusio jas kiekvienam vckieciui supratamcmis ir priimtincmis, — „auksabumio“ Dr. Goebelo. Tiems „übermenschams“ nepakako drascs, kad paziūrėtu i savo ilgameciu pastangu galutinus rezultatus ir jie jau ne kaip „übermenschai“, bet kaip „untermenschai“ pasiskubino pasprukti is gyvųjų tarpo, kad isvengtų atsal omybės. Bet tai visiskai nekeicia dalyko esmės ir nei kiek nemazina ju bendru ir svarbiausiu bendradarbiu atsakcmybės, nesprėjusiu tckiu pat būdu pabėgti i ana pasauli ir atsidūriusiu kalt. suole.

Teisingai pasielgė Tarptautinis Tribunalas, pasirinkdamas bylai vieta Niurnberge. Juk ne kur kitur, bet kaip tik siame mieste, po to, kai Hitleris proklamavo trečij Reicha, kasmet vyko garsieji „parteitagai“, kurie vckieciu tautai ir pasauliui atvirai skelbė nacizmo evangelija ir siekimus. Tai, ka siardien referucja keturiu didziųjų sajunginiu valstybiu prokurorai, rėra jckia sensacija, jckia iki to nežincta naujiėna. Isskiriant tik ivairius ir slaptus dokumentus, betarpiskai susijusius su karo planavimu ir pravedimu, visa to baisaus nusikaltimo ideologija buvo jau pries kara zinama. Juk visa tai Niurnberge „parteitagu“ metu skelbė Hitleris, Rcsenbergas, Hessas, Streicheris ir kt. Niurnberge „parteitagai“, i kuriuos būdavo sutraukiamos simtatūkstantinės džiugaujanciu vckieciu minios, buvo viena is priemoniu vckieciu tauta perauklėti i „herrcnvolka“, psichinio paruosimo uzpuolamajam karui ir kartu viena is priemoniu pripatinti prie tu nauju ideju pasaulio opinija bei paruosti sau būsimųjų Quislingu ir penktos kolonos organizatorių kitcse valstybėse. Visa tai buvo daroma viesai, džiaugsmingai ir triuksmingai. Nuolat hipnotizuojama vckieciu tauta tik saukė: „Führer, Führer, wir folgen dir.“ (Vesk, Führer, mes sekame tave.) Tie gi negausūs, kurie nenorėję eiti paskui Führeri, buvo Himlerio siunciami perauklėti i koncentracijos stovyklas. Kvaitulys augo, vadai raportavo vis labiau klykajanciams masėms naujus atsiekiamus laimėjimus.

— Tie mūsų vadai, tai tikri didvyriai, tikri „übermenschai“, — džiugavo visa vckieciu tauta.

Vėliau Führeri imta laikyti didžiausiu visu laikų valstybės vyru, gi Ribentropu vadinti gabiausiu užsienio reikalu ministru.

Pagaliau „herrcnvolko“ „übermenschai“ pradėjo totalinio karo priemonėmis pertvarkinėti senąją Europą, kurdami jos vietoj „naują“, pagal Niurnbergo „parteitaguose“ suformuluotas teorijas. Ir stai po seserių metu tos „kūrybos“, virtusios didžiausia katastrofa pasaulyje, tame pat Niurnberge matome tuos pacius nuvainikuotus ir apnuogintus „übermenschus“, tik jau ne puosniscs „parteitagu“ tribūncse, bet kaltinamųjų suole. Matcme ne „übermenschu“, bet tipiskiausiu „untermenschu“ vaidmenyje, kaltinamus ne vien keturiu valstybiu prokurorų, bet milijonu benamiu, milijonu nasliu ir naslaiciu, visos, negalincios atpazinti save, nualintos ir sunaikintos Eurpcs.

Ir jeigu nežiūrėt, po pasaulis nerodo didelio susidcmėjimo Niurnbergo byla kaip savo laiku, kad dcmėjcsi ir su nepaprastu itempimu sekė Niurnbergo „parteitagus“, tai tiktai todėl, kad jis visa tai, kas siandien teismo salėje vyksta, betarpiskai ir žiauriai pergyveno ir norėtu ta baisiausia tragedija kuo greiciausiai pamirsti, kad zengtu i sviesesne bei laimingesne ateiti, kuricj rcpasikartc tctalistiriai „parteitagai“, o kuriu sektu viska naikinantieji totaliniai karai.

Taciau tckis nusistatymas, isplaukias is pergyvents katastrofos visii nerciskia Niurnbergo teismo reiksmės sumazinimo. Priesingai, teismas, kuris pirma karta istoricje ėmėsi karo pasmerkimo, jau tuo paci pradėjo žmonijos istoricje nauja lapą, kuriame bus irasyta, kad karas yra nusikaltimas ir kas jo griebisic ateity, tas bus visu grieztumu baudziamas ir viscmis priemonėmis salinamas is tarptautinės žmonijos bendrucmės. Tai yra naujos mintys, kuriamos naujes normcs taptauricjė teisė, kurios turės is pagrindu pakeisti ligislicines žmonijos paziūras i kara ir perauklėti dabarties ir ateities jaunima naujoj dabar gimnastacioj dvasicj. DR.

Lenkija pareikalavo paleisti lenku kariuomene užsieniuose

Varsuvcs lenku vyriausybė iteikė D. Britanijcs vyriausybei ncta, reikalaujama paleisti visas lenku sausumos, jūru ir oro karuomenės pajėgas, esancias uz Lenkijos ribu. Notoje pareiskiamo, kad britu vyriausybė ivairiomis pnegcmis vengusi lenku karines pajėgas užsieniuose perlėisti Varsuvos karinės istaigcms. Tokiu paleistu lenku kariniu vienetu nariams, kaip notcje pasakyta, bus leista grizti namo pavieniui, o ne grupėmis, pries tai užsiregistruojant lenku konsulatucse.

Stambiausias lenku karinis viėnetas užsieniuose yra gen. Vladislavo Anderso korpusas is 105000 vyru, kurie eina okupacinės kariuomenės pareigas Italijoj.

Londonė si ncta suklė nemaza nustebima, kadangi ji buvo iteikta tuomet, kai derybos tuo reikalu tarp britu ir lenku vyriausybiu buvo pasiekusios teigiamu rezultatu.

Is viso lenku kariu britu karinėje tarnyboje yra 200000 vyru. Gen. Anders pare skė, kad per pirmuosius mēnes us laisvai pasisakė nori grizti apie 15000 kariu, bet nuo sausio mėn. norinciu grizti nebesusidarė nė 100 asmenu per mēnesi. Is tu 50000 vyru, su kuriais gen. Anders atvykes i Italija ir su kuriais jis kovėsi prie Monte Cassino, tik 310 sutikė grizti i Lenkija.

KANADOS KARIUOMENĖ ISVYKSTA IS VOKIETIJOS

25000 kanadieciū, kurie iki siol dalyvavo Vokietijos okupacijoje, nuo balandzio pradzios isvyksta is Europos ir grizta i tėvyne, pareiskė Kanados min. pirm. Mackenzie King. Kanados kariuomenė visiskai būsianti isgabenta is Vokietijos iki ateinancio rudens rugscjo ar spalio mėn.

Pamokslininkai ir ju metodai

Neseniai pasibaigcs žiauriausias žmonijos istoricj karas, kuri suklė totaliniai režimai su savo ba'sausais metodais, paneigianciais pagrindines žmogaus laisves, visokeriopai sukrėtė žmones. Pergvyventi baisumai, pamatyti žiaurumai, nenormalus gyvenimas susikims vienam prie kito svetur, toli nuo tėvynės, daugeli žmonių ismusė is lygsvaros, is doroviniu pagrindu, sukrėtė ju psichika. Daugiau ar maziau siu negeroviu pastebima ir mūsų tremtiniu tarpe. Todėl visos pozityvios pastangos pakelti žmonių morale, sustiprinti ju dorovinguma ir tautine savigarba yra sveikintinos. Ta prasme norėtusi vertinti ir religines misijas, kurios keliaujanciu pamokslininku, daugiausiai vienuoliu, rengiamos mūsų tremtiniu kolonijose. Taciau tokie pamokslininkai neturėtu iskrypti is padorumo vėziu ir nesimesti i kita krastitūnima, kaip stai neseniai ivyko Liubeke. Kai tokiu misiju pasiklaususios jautresnės moterys rimtai suseraga nervu pakrikimu, kai tokie pamokslininkai nesivarzo landyti i privacius kambarius ir tiesiog teroriskai reikalauti eiti ispaizinties, „kai reikalaujama pranesti jam, kas misijas lanko ir kas ne, kas eina ispaizinties ir kas ne, tai jau visai nebencrmalus reikalas. Tai jau kisimas i svetimos sazinės reikalus. Tokie metodai labai primena mums taip gerai pazistamus totaliniu valstybiu metodus, kurios taip pat mėgsta kistis i svetima sazinę ir kurioms taip pat tikslas patesina priemones. Kataliku baznycia yra viesai pasmerkusi tokius metodus, tad ir jos dvasininkai nebeturėtu ju naudoti. Be to, tokie pamokslininkai turėtu atsiminti, kad lietuviu tremtiniu kolonijos cia nėra kokios nors uzkampio Birbiliskiu parapijos. Laisvai operuoti Lietuvcj taip placiai praktikuotais metodais cia netinka. Mes cia gyvename kultūringu tautu tarpe, kur sazinės laisvė jau pries simtmecius yra istatymu garantuota.

Lietuviu tremtiniu kolonijos, pasitikkamos tokius pamokslininkus, turėtu būti apdairesnės ir atsargesnės ir žiūrėti, kad tokie keliaujantieji svečiai neiskryptu is vėziu. O moterys, laukdamos tokiu misiju, turėtu pasirūpinti bent nervus stiprinanciu priemoniu. J. B.

Lietuviu rasytoju draugija

Sausio 25—26 d. d. Tiubingene susirinke lietuviu rasytojai isteigė Lietuviu Rasytoju Draugija. Draugijos pirmininku isrinktas Stasys Santvaras. Buvo paruoštas lietuviu rasytoju atsiskaukimas i demokratiniu valsybiu rasytojus.

Suvaziavime dalyvavo: prof. V. Birziska, B. Brazdzionis, P. Andriusis, S. Zobarskas, Grazina Tūlauskaitė, L. Zitkevicius, J. Svaistas, A. Sidabraitė, K. Bradūnas, B. Rutkūnas, S. Būdavas, K. Grigaitytė ir kt.

SUAUGUSIU GIMNAZIJA

Nuo sausio vidurio Liubeke lietuviu gimnazijos patalpose veikia suaugusiu gimnazija. Mokomasi dviem grupėm. Vienoje grupėje einama pirmuju 4 klasiu programa, o kitoje — vyresniu klasiu. Mokosi per 20 mokiniu. Dėsto Liubeke gimnazijos mokytojai ir kvietieji.

Dar norintieji lankyti gimnazija gali uzsisaryti.

DRAMOS STUDIJĖLĖ

Kauno Jaunimo teatro aktorės E. Dauguvietytės ir Panevėzio teatro akt. J. Kazlausko rūpesciu Liubeke isteigta dramos studijėlė, jau suskubusi vasario 16 d. paruosti scenos veikaliuka. Studijėlė dirba „Meesen“ siovykloje.

PADĖKA

P. Petruai Mazyliui, Lübeck, Ramybės stovykla, uz „Laisvės Varpui“ paaukotas 50 RM. redakcija ir administracija reiskia nuosirdzia padėka.

Grazus lietuviu sachmatininku laimėjimas

Po Watenstedto lietuviu sachmatininku laimėjimo prieš atskiras stovyklas (pav., rytu lenkai buvo nugalėti net 10:1), UNRRA ir Mil.Gov. pavedė lietuviams surengti Tarptautini sachmatu turnyrą, įtraukiant ir vokiečių sachmatininkų klubus. Turnyrą apsiėmė globoti angli komend. maj. Cunninghame ir abu UNRROS direktoriai Scheitler ir Corcos.

Turnyras truko nuo sausio 26 iki vasario 3 d. Dalyvavo 6 komandos (po 4 sachmatininkus): rumunų, latvių, lenkų (dvi kom.), vokiečių ir lietuvių. Buvo dar laukta dalyvaujant angli kariu ir UNRROS rinktinė, bet dėl trumpo laiko jos nedalyvavo.

Turnyras buvo iškilmingai atidarytas, dalyvaujant jo glėbėjams. Salės scena buvo išdekoruota angli ir dalyvaujantių tautų vėliavomis. Kalbose buvo iškelta šio turnyro reikšmė, kaip garbingu kėvui ir tautų suartėjimo vieta.

Lenkų komanda buvo laikoma stipriausiu favoritu, nes ji buvo sustiprinta dar ukrainieciais. Tačiau turnyras kaip tik iškėlė lietuvių

komanda. Lietuviai iveikė abi lenkų komandas aukšta pasekme po 3,5:0,5, latvius 3:1. Su vokieciais sukojo 2:2 ir rumūnus nugalėjo 2,5:1,5. Tuo būdu lietuviai surinko 14,5 taskų, lenkų I - ji - 13, lenkų II - 11, rumunai - 8, latviai - 7,5 ir vokiečiai - 6 taskus. Lietuviu komanda per visą turnyrą sudarė: K. Markevičius, G. Jurksaitis, E. Vismantas ir P. Prozorovas.

Turnyras buvo sukėles gyvo susidomėjimo. Is angli komendanto ir UNRROS lietuviams buvo tarta daug siltų žodžių už gerai suorganizuota turnyrą ir laimėjimą. Baigimo isikilmėse garbės prezidiumas isdalino laimėtojams UNRROS skirtas dovanas ir diplomus. Turnyro vadovas buvo K. Markevičius, teisejas inz. Monochowski, rengėjas - Watenstedto lietuvių komitetas. Jis ivykio lietuvių svetainė.

Vasario 5 d. ten pat pradėtas naujas Tarptautinis sachmatu turnyras individualiai. Dalyvauja 12 vyrų is 6 tautų. Is lietuvių jame dalyvauja K. Skėma is Blombergo.

Lietuviai Sievershüttene

Sausio mėn. 6 d. Sievershüttene buvo surengtas pirmasis - kelnių iskurtyviu koncertas. Koncertan atsilankė UNRRA Team 244 direktoriaus pavaduocęjas p. Grant, lydimas kitu UNRROS pareigūnu, vietos burmistras, visa lietuvių kelnių ir vokiečių. Koncerto programa atliko segebergiskiai operos sčlistai - Alė Kalvaitytė, Izabelė Motiekaitienė, Petras Kovelis, baleto sčlistai - T. Vasiliauskierė ir Simas Velbassis. Sčlo paskambino ir sčlistams akompravo prof. Vl. Jakubėras. Dainos karstai sutiktos.

Po koncerto sčviciams is UNRROS ir artistams buvo surengta kukli vakarė, kuris metu p. Grant, dėkdamas lietuviams už gražų priėmimą ir koncertą, palinkėjo neilgai vargti sčvietimje salyje.

Sievershüttene kelnių iskurtyvių, kuria sudaro Sievershüttene, Stuverberno ir Hüttbleko kaimai, gyvena 290 lietuvių. Visi gyvena privaciai.

Pirmučių lietuvių zygiu, isikūrus naujcie kelnių iskurtyvių, buvo isteigta pracinė mokykla. Mokykla lanko 50 vaikų. Kaip naujakūriams yra cępus mękslo priėmėniu ir vadėvėliu reikalas. Mokykles vedėjas yra mokyt. Ant. Mingėla. Jam padėca mokyt. Vl. Račavičius.

Kelnių iskurtyvių veikia angli ir vokiečių kalbos kursai. Taip pat veikia moterių rankdarbiu męjėjų ratelis. Atidaryta kelnių iskurtyvių skaitykla.

Kelnių iskurtyvių gyvena cęliu lietuvių sveikata rūpinasi gyd. A. Juskenienė. Veikia ambulatorija.

Kelnių iskurtyvių organizavo ir jęs komendantas yra Segebergo Lietuvių Komiteto izėirinkas vet. gyd. Natkevičius. GER. JUSKĖNAS

Nacių pastangos sunacinti Argentina

JAV vyriausybė apkaltino Argentinos vyriausybę bendradarbiavus su naciais norint isteigti totalitarinį režimą Argentinoje.

JAV kaltinimai sutraukė 40000 žodžių „nėlyr cęj kryę“, pasireimiant nacių dokumentais, rastais Vėkietijoje.

Vėkietiję rasti dokumentai rodo, kad pulk. Peron ir buvęs prezidentas Rėman Castillo derėjęsi su vėkietiais, nęrdėdami gauti pėvadėniniu laivu, prieslėktuvių artilerijęs ir kitu karo reikmėnu. Derybmęs buvęs is Argentinos pasiustas specialus asmuo ir Vėkietija, fiktyviai pasivadinęs Argentinos konsulu Barseloncjė. Trinidade britai si atstėva suėmė.

Perversmas strategijoje

Bandymai su atominėmis bombomis, kuriuos Jung. Valstybės žada padaryti atein ačia vasara Ramiajame Vandenyne netėli Marsalų salų, gali padaryti visuctini perversmą strategiję ir pagrindiniu karo priėmėniu statybę.

Naujai statomo 45000 t karo laivo statyba tuo tarpu sustabdyta ir bus laukiama atominių bombų bandymo rezultatu. To laivo statybai skirta 26 milijonai svarų sterlingų. Tas laivas, kuris numatytas pavadinti „Kentucky“, būtu turėjęs 40 centimetrų patrankas ir, be to, naujo-viskas raketines patrankas, lyg sčl dar nepraktikuotas karo laivynė. Be to, JAV sustabdyta 8 nauju karo laivų statyba.

Amerikos karo strategijos ekspertai tvirtina, kad ne tik karo laivynas, bet ir didieji lėktuvnėsių jau yra muziejinės retybės. Tikiai

Argentinos vyriausybė ir amerikiečių mėlynąja knyga atsakė „mėlyrai balta“ knyga, kuricje ir kaltirimus atsakėma kaltinimais, esą, JAV isteigusias Argentincę savo sriprėjimo tinkla. JAV kaltinam, esą jęs tuo būdu noricicis paveikti Argentincę rinkimus, ivystancius vasario 24 d. Mat, pulk. Peronas yra kandidatas ir prezidentus.

Argentincę pazangijū demokrati partija taip pat kaltina pulk. Perona, esą, jis, kaip čarbirinku partijęs kandidatas ir prezidentus, nęris pasinaudoti vasario 24 d. rinkimais, isvedant i gatvę savo salininkus, kurie terorų ir neramumais turėtu atbaidyti opozicija nuo dalyvavimo rinkimuose.

NACIAI PRIIMAMI I KOMUNISTU PARTIJA

„Lübecker Nachrichten-Blatt“ raso, kad Bavarijos komunistu partijos (KPD) sekretorius padaręs pareiskimą, jog buvę „padorūs naciai“, kurie nori bendradarbiauti demokratinė Vėkietijos atstatyme, gali būti priimti i komunistu partija. Ju priėminas priklausysias nuo ju praeties tyrinėjimo rezultatu, kuri atlikianti speciali komisija.

Lenkai užsieniuose

Pagal okupacinių karinių organų provizorių duomenis, priverstinio emigracijos šiuo metu lenkų esą: Vėkietijoje (Amerikiečių, Angli ir Prancūzų zonose) - 1.090.000, Austrijoje, Svecarijoje, Danijoje, Svedijoje, Norvegijoje, Jugoslavijoje, Cekoslavakijoje ir Italijoje - 253.000. Belgijoje, Prancūzijoje, Olandijoje, Didž. Britanijoje, kituose Europos ir užjūrio (be Amerikos) krastuose - 970.000. Tokiu būdu is viso susidara apie 2.500.000 lenkų. Kitais lenkų duomenimis, apie tiek pat lenkų esą Sovietu Sajungoje. Visa tai sudaro apie 5 milijonus lenkų. Dar 4 milijonai lenkų esą Siauėrs Amerikoj ir apie 1 milijoną - Pietu Amerikoj taigi vėl susidara 5 milijonai. Tokiu būdu is viso lenkų užsieniuose esą apie 10 milijonų, o dabartinę Lenkiję tik apie 15 milijonų. („Rok 1945 w Lubce“).

FRANCO KERSIJA MONARCHISTAMS

Ispanijos valstybės sėfas gen. Franco, nepasikibdamas priezasciu, atleido is pareigų 5 aukstus monarchistus, ju skaičiuje hercoga Marra, užėmusi auksta vieta sčvietimo ministeriję. Atleistieji priklauso tiems 450 monarchistų, kurie sčmis diėncmis pasiuntė telegrama prezidentui i Ispaniję sčsta Den Juanui, neseniai atvykusiam gyventi i Lisaboną. Savo telegramcjė sę 450 Ispanijęs monarchistų kvietė Den Juana užimti Ispanijęs sčstą.

Nęrs gen. Franco dėl šio laisko pradzioje sakėsi nesuimsias jėkiu represiju prieš monarchistus, tačiau dabartinis jo zygis rodo, jog Franco yra pasiryžęs monarchistus pavieniu i likviduoti.

MANDŽURIJOJE VĖL KOVOS

Mandžuriję tarp kinu komunistu ir vyriausybės karuomenės vėl prasidėjo kovos. Kiricjės vyriausybė paprasiusi Amerikos pagalbos kinu karuomenę sustiprinti Mandžuriję.

Mirė lietuviai

Sausio 27 d. ilgokai ligoninėje pasiręs, mirė klaipėdietis ūkininkas Jurgis Tydekas. Palaidotas vasario 1 d. Slezvigo evangeliku kapinėse. Vėlicnis gimes 1889 m. balandzio 10 d. Karklininku km., Klaipėdos apskr.

1946 m. sausio 12 d. Mindeno ligoninėje mirė lietuvis Jonas Rastenis, gimes 1922 m., kiles is Utenos apskr. Palaidotas Lahdės kapinėse.

Paieskojimai

2. Vaiciūnas Florijonas, gy. Ansbach, Reuterstr. 9, Litauisches Lager, iesko savo sūnu: Vytauto ir Zigmo Vaiciūnu is Vilkaviskio apskr., Giedriu km., paimtu prie Tilzės apkasu kasti. Juos mate arba girdėję apie juos, prasomi pranešti tėvams.

3. Kun. Antanas Dapkus, gyv. Memmingen, Fliegerhorst, Litauisches Lager, iesko tėvo Tomo, s. Tomo, Dapkaus, gim. 1875 m. Ukmergės apskr., gyv. Simkaiciuose, Raseinių apskr.

4. Juozas ir Albinas Ramanauskai, gyv. Wiesbaden, D.P. Camp, Lit. Lager, iesko tėvų: Onos ir Jėno Ramanauskų ir sėsers Magdės Juskevienės, kil. is Kybartų, gyv. Pomeranijoj.

5. Galeckienė Antonina, gyv. Neuses i bei Ansbach, Mittelfranken, iesko sūnaus H. rikio Galecko, gim. 1924. 4. 28, evv. Vilniuje.

6. Juozas Slapkauskas, gyv. Hadenburgs Kaserne, Ansbach, iesko sūnaus Juozo Gedimino Slapkausko, gim. 1925. 7. 25, Kybartuose.

7. Ducmanas Stasys, gyv. Ansbach, Litauisches Lager, iesko sūnaus Viktoro Ducmano ir marcios Onos Palubinskaitės-Ducmanienės, abu gydytėjai is Vilkaviskio.

8. A. Bartkus ir E. Grusaitė-Bartkienė, gyv. (21) Bünde (Westf.), UNRRA HQ, Hindenburgstr. 30, iesko kun. Vinco Gruso is Tirkslu, Ant. Balsio is Mazeikiu ir E. Skinderytės-Tomasaitienės is Kauno.

BALFO pirmininkas lankėsi Liubeke

Vasario 20—24 d. Liubeko lietuvių aplankė aukštas svečias — Bendrojo Amerikos Lietuvių Fondo (BALF) pirmininkas kun. dr. J. Koncius, šiuo metu pradžioje atvykęs iš JAV į Europą ir dabar lankas lietuvių tremtinių stovyklas Vakarų Vokietijoje. Kun. dr. J. Koncius atvyko asmeniškai susipažinti su mūsų cionykščia būkle, su gyvenimo sąlygomis ir pasinformuoti, kuo ir kaip mūsų broliai amerikiečiai galėtų mums padėti.

Liubekiešius lietuvių jis painformavo apie BALFO tikslus ir veiklą. Šiuo metu BALF yra viena mums reikšmingiausių organizacijų, nes ji pasirinko savo uždavinį globoti lietuvių, šio karo audriui visam pasaulyje išblaskytus. Būdamas National War Fund narys, BALF is to didžiulio visos amerikiečių tautos fondo gauna materialią paramą, kuria jis jau selpia lietuvių tremtinius, pirmiausiai mokslus einančią jaunūmę. Italijoje, Prancūzijoje, Švedijoje, Sveicarijoje ir keliuose kituose krastuose uni-

versitetus lanka lietuvių studentai gauna nuolatines to fondo stipendijas. Be to, fondas pasirūpęs tremtinius suselpti drabuziais ir medikamentais, taip pat jis susirūpinęs mūsų mokyklomis, kurias pasirūpęs suselpti mokslo priemonėmis, knygomis ir kt. Bet kokių piniginių pasalpų į Vokietiją siusti kol kas negali.

Savo pranešime gerb. svečias ypač prasė mūsų visus išdėmėti, kad svarbiausia mūsų visu tremtinių pareiga esanti išsaugoti savo gera vardą. Kaip nepaprastai esa malonu is svetimuju isgirsti gerus atsiliepimus ir gera nuomone apie lietuvių ir kaip esa skauči; kai vie nas kitas mūsų cia savo negarbingais veiksmais ta nuomone gadinas ir tuo kenkias visu tremtinių ir visos tautos vardui. Visu lietuvių pareiga būti kuo tauriausiai, visais atvilgiais kuo svariausiai ir kratytis visu negeroviu, zeminanciu mūsų varda.

Kaltinimai isvietintiems

Pries kelias dienas „Daily Herald“ isspausdino dvi gana būdingas zinutes: viena savo korespondento is Vienos, antraja Reuterio is Frankfurtu a. M. Pirmoji pavadinata: „Naciai gauna geras maisto normas“ ir jos izangoj pridėta tokia redakcijos pastaba: „Vakar atėjo nusiskundimai apie fantcmiskas pronaciu ir antidemokratu armijas, kuries vis dar tebe laikomos Austrijos ir Vokietijos stovyklose ir gauna geras maisto normas.“ Toliau spausdinamas koresp. G. E. R. Gedyje pranešimas is Vienos: „Vienas socialistu partijos lyderiu Vorarlberge, Prancūzu zonoj, neseniai pareiskė darbininkams fakta, kad prohitleriniai savanoriai — caristiniai emigrantai, vengru fasistai, baltai ir lenkai — gauna daug daugiau mėsos per savaite negu vietos gyventojai per mėnesi. Vienas vietinės valdzios valdininkas Amerikieciu zonoj pareiskė, kad Vlasovo antisovietinės armijos vyrai ir jugoslavų quislingai, kuriu skaucius siekias tūkstančius, kartais isvyksta is savo lageriu ir plėsikavimo ekspedicijas. O vieno socialistu partijos centro tarnautojo Britu zonoj man buvo pareiksta apie lageri tarp Villacho ir Veldeno, kuriam gyvena prohitleriskie vengru savanoriai, kalba apie ta diena, kai jie galėsia grazinti feodalus dvarininkus.“

Antrojoj zinutėj, pavadintoj „Dar uniformose“ jau konkrečiai liečiami Pabaltijo tautu tremtiniai. Joje rasama: „Auksto laipsnio JAV karininkas, kaip Reuteris pranesa, pareiskes: „JAV armijos vadovybė Vokietijoje rengia griežta tyrinėjima apie 90000 lietuvių, estu ir a vių, kurie gauna pagerinta užlaikyma, kaip isvietinti asmens. Daugelis ju dar tebedėvi Wehrmachto uniformas, kuriose jie buvo paimti i nelaisve. Visi jie gauna 2300 kaloriju maisto per diena UNRRS saskaiton. Mes negalime laikyti pronaciu stovyklose su tikrais D.P., kurie kentėję nuo nacių. Jei mes turėsim pasiusti juos atgal jėga, mes tai padarysim.“

Oro marsalas sir Sholto Douglas

Naujas britu kariuomenės vadas Vokietijoje

Ligisclirlis britu kariuomenės Vokietijoje vadas ir Didz. Britanijos rarys Kentclirirėj Sajurgiririku Tarybcj Vckietijai fclmarsalas viscurtas B. L. Mcntgcmery yra paskirtas britu Generalinio stabo virsinirku ir s. m. birzelio 26 d. pradės eiti naujasias savo pareigas. Jo ipėdiriu Vckietijoj paskirtas oro marsalas sir Sholto Dcuglas, taip pat labai pasizymėjes karys.

Oro marsalas sir S. Dcuglas yra 53 m. amziaus. Prasidėjus aram Didziajam karui, jis buvo Linceln Ccllege Oxfcrde studentas. Mcbilizuotas i kariuomenę, is pradziu jis tarnavo viename lauko artilerijos pulke, bet jau 1915 m. perėjo i aviacija ir tapo lakūnu — naikintuju. Antrejcj karo pusėj jis vadavo 43 ir 84 anglu naikintuju eskadrilėms Prancūzi-

joj ir uz narsuma ir asmenine drasa buvo pakeltas i pulkininko leitenanto laipsni.

Pasibaigus karui, sir Douglas ėjo ivairias pareigas karo aviacijos stabe. Jis parasė placiai zinoma knyga „Kcva cre“, kuricj gvildinama karo aviacijos uždaviniai ir taktika. 1928 m. jis buvo paskirtas North Weald aviacijos punkto virsininku, o vėliau ėjo atsakingas pareigas Viduriniuse Rytuce. 1936 m. jis buvo paskirtas britu oro ministerijos vieno skyriaus direktriu, o 1940 m. RAF — Britu karaliskies aviacijos generalirio stabo pavaduocju. Šio karo metu jis buvo vienas is zymiausių britu aviacijos vadu. Jam ypac artimai tēo susidurti su uszienieciais lakūnais, buvusiais Britu vyr. kariuomenės vadovybės zinioj, ypac su lenkais ir cekais, kuriu jis yra labai gerbiamas.

Anglas gina lietuviu garbe

Amerikieciu spaudcje paskelbta eilė zinuciu, kad pabaltieciai, o, ju tarpe ir lietuviai, palankūs nacionalsocializmui ir pasizymi nusikaltimais.

Dėl tu zinuciu ne be pagrindo sujudo lietuviu stovykles ir padarė reikiamu zygiu. Idomiauscia, kaip pranesa „Aidai“, kad pirmosios Mūncheno stovykles direktoriaus pavaduotojas H. Ingham parasė „Stars and Stripes“ dienrascio redaktoriui šio turinio rasta:

„S. m. sausio 3 d. Tamstos paskelbėt straipsni apie Pabaltijo piliecius, esancius iskdintuju stovyklose. Is jo gaunamas ispūdis, kad Pabaltijo iskdinti asmens isnaudoja sajungininku vaisinguma ir, atsilygindami, vykdo zmogzudystes, vagystes ir kitus kriminalinius nusikaltimus.

Tikiu, kad ir as turiu teise pareiksti savo nuomone siuo klausimu ir prasau, kad mano balsas taip pat būtų isgirstas. As

esu anglas, kuris padėjau vadovauti iskdintu asmenu ivairiu tautybiu stovyklai nuo 1945 m. geguzės mėnesio. Si stovykla dabar yra bemaz vienu Pabaltieciu gyvenama ir man malonu konstatuoti, kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos žmonės yra patys padoriausi is visu 32 tautu, su kuriomis turėjau reikalu. Jie yra kultūringi, gero elgesio ir malonūs pazinti.

Yra skaudu matyti, kad žmonės, kurie jau yra patyre tiek nelaimiu, dar yra puolami piktais smeiztais. As manau, kad daug vokieciu stengėsi visus nusikaltimus primesti iskdintiems asmenims ir, gal būt, jiems per daug lengvai pavyksta itikinti kai kuriuos lengvatikius Karinės Valdzios pareigūnus.

Reiskiu pagarba, (—) H. Ingham, Deputy Director, UNRRA Team 124.“

Suciupta snipu gauja

Oficialiai Kanados min. pirm. Mackenzie King paskelbė, kad Kanadėje susekta sensacinga spionazo afėra ir pradėtas griežtas paieškos snipu tinklo sekimas bei gaudymas.

Jau suimta daug asmenu, vien Kanados pilieciu, itartu valstybiniu paslapciu isdavimu arba bendradarbiavusiu. Min. pirm. pranesimu „slaptu ir korfidencialiu ziniu“ isdavimo afėrcje be buvusiu ir esamu Kanados valdzios istaigu tarnautju taip pat dalyvavo ir vienos diplomatinės atstovybės nariai Ottavoje.

Visoje Kanadoje ir uz Kanados ribu prasi-

dėjo didziausia Kanados istorijoje snipu medzioklė. Uz Kanados sienu iki siol suimta tik tai Anglijeje vienas asmuo, kurio tautybė dar nenustatyta. Jis yra valdzios pareigūnas. Sis Londone suimtas isktuvu atgabentas i Kanada tardyti. Nors Kanados valdzios istaigos cėl sics afėrcs laikis didziausio santūrumo, bet jau tiek zinoma, kad tie snipinėjimo centro ager.tai buvo savo virsininku ivairiomis represiju priemonėmis verčiami karta jau pradėta ziniu iscavimo darba vykdyti toliau.

Rinkimai Belgijoje

Paaiskėjus rinkimu rezultatams, atstatytdino Belgijos vyriausybė. Princas reger tas paprasė ligisclini ministeri pirmininka Achille van Ackeri eiti pareigas toliau. Rinkimuose, ligiscliniams ducmenimis, daugiausiai balsu gavo krikscionių socialistu partija „Katalikai“, laimėję 92 atstevus. Belgijos katalikai yra vienintelė partija, kuri reikalauja karaliaus Leopoldo grizimo i scsta.

Antra stambiausia Belgijos partija yra socialistai, per rinkimus gavo 68 vietas. Komunistai laimėjo 23 vietas, tai yra, 14 vietu daugiau, negu turėjo seniau. Liberlai tegavo 18 vietu, tuo prarasdami 11 vietu. Belgu demokratu unija gavo tik viena atstova.

Krikscionių socialistu partijos pirmininkui de Schrijver pavesta sudaryti nauja vyriausybę.

PASAULIO SAUGUMO TARYBA VĖL SUSIRINKS KOVO 31 D.

Anglijės ir Prancūzijos užs. reik. ministeriam Bevinui ir Bidault pareikšus sutikima atsaukti is Sirijos ir Libanono savo kariuomenes, UNO Saugumo Taryba baigė debates Levantės valstybiu (Sirijos ir Libanono) reikalui.

Naujai sesijai Pasaulio Saugumo Taryba susirinks kovo 31 d. ne be Londone, o New ycrke, kur UNO laikinai pasirinko savo rezidencija.

Ats. Redaktorius Faustus Kirsas

Leidėjas: Liubeko Lietuviu Komitetas

Adr. Lübeck, Moltkestraße 1a, telef. 2 20 59.

Lübecker Zeitung Verla-s- und Druckerei-KG.

Lübeck. 246 1500 (847) Klasse C